

Nr 74.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående frågor om befrielse från betalningsskyldighet till kronan; given Drottningholms slott den 3 februari 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Allan Vougt.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Riksdagen har genom skilda beslut för tidigare budgetår bemyndigat Kungl. Maj:t att avgöra vissa frågor om befrielse från betalningsskyldighet till kronan.

I den föreliggande propositionen hemställes (punkt 1) om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i viss utsträckning jämväl under budgetåret 1950/51 medgiva befrielse från ersättningsskyldighet till kronan. Vidare underställas riksdagens prövning (punkterna 2—9) frågor om befrielse från betalningsskyldighet eller om godkännande av underhandsackord. Slutligen begäres (punkt 10) bemyndigande att medgiva avskrivning av vissa smärre fordringar.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms
slott den 3 februari 1950.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet samt jämväl, beträffande punkten 3, med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vougt, vissa frågor om befrielse från ersättningsskyldighet m. m. och anför härutinnan.

Riksdagen har i skrivelse 1946:565 bemyndigat Kungl. Maj:t att i enlighet med vissa i skrivelsen närmare angivna riktlinjer pröva frågor om befrielse från skyldighet att återbetala löne- och pensionsbelopp, som utbetalats i strid mot under riksdagens medverkan tillkomna bestämmelser. I överensstämmelse med riksdagens uttalande, att redogörelse bör lämnas riksdagen för av Kungl. Maj:t meddelade beslut om befrielse från återbetalningsskyldighet varom här är fråga, kommer att i annat sammanhang till vederbörligt utskott överlämnas en förteckning över samtliga av Kungl. Maj:t under år 1949 i detta avseende meddelade beslut.

1.

Vid anmälan av propositionen 1948:46 (punkt 1 av utdrag av protokollet över försvarsärenden för den 23 januari 1948) lämnade jag en närmare redogörelse för hur frågan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i viss utsträckning avgöra ärenden om befrielse från ersättningsskyldighet dittills bedömts av riksdagen. I proposition 1949:145 (punkt 1 av utdrag av protokollet över försvarsärenden för den 11 mars 1949) hemställde jag, att bemyndigande av enahanda slag som riksdagen tidigare lämnat i detta avseende måtte utverkas även för budgetåret 1949/50. I anledning av denna hemställan lämnade riksdagen i skrivelse 1949:154 Kungl. Maj:t bemyndigande att under budgetåret 1949/50 avgöra dels frågor om befrielse från i judiciell ordning ålagd ersättningsskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å egendom tillhörig krigsmakten, dels ock frågor om efterskänkande av fordran som grundar sig på kronans regressrätt mot förare av kronans motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kronans fordran i det särskilda fallet icke överstiger 5 000 kronor.

Med stöd av detta och tidigare erhållet bemyndigande har Kungl. Maj:t under år 1949 medgivit befrielse från ersättningsskyldighet på sätt framgår av en förteckning, vilken torde få såsom *bilaga* fogas vid detta protokoll (motsvarande förteckningar över de tidigare, med stöd av riksdagens bemyndiganden, avgjorda ärendena återfinnas såsom bilagor till propositionerna 1946: 82, 1947: 56, 1948: 46 samt 1949: 145). Vid dessa ärendens behandling har beaktats vad riksdagen framhållit i skrivelse 1945: 55. Ehuru här avsedda ärenden numera icke uppgå till samma betydande antal som under åren närmast efter beredskapstidens slut, synas dock såväl ärendenas art som deras antal motivera det förenklade behandlingssätt, som vinnes om dessa frågor i viss utsträckning kunna avgöras av Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill bör enahanda bemyndigande utverkas även för budgetåret 1950/51.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1950/51 avgöra dels frågor om befrielse från i judiciell ordning ålagd ersättningsskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å egendom tillhörande krigsmakten, dels ock frågor om efterskänkande av fordran som grundar sig på kronans regressrätt mot förare av kronans motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kronans fordran i det särskilda fallet icke överstiger 5 000 kronor.

2.

Den 7 juli 1945 sammanstötte typografen *Karl Hans Tage Larsson* under cykelfärd å Solnavägen i Solna stad med en av regementsingenjören vid Svea ingenjörkår Göran Olof Jacobsson förd, kronan tillhörig motorecykel med påföljd att såväl Larsson som Jacobsson åsamkades kroppsskador, varjämte Larssons cykel skadades. Larsson och Jacobsson ställdes under åtal vid Södra Roslags domsagas häradsrätt, där de förde ersättningstalen mot varandra, varjämte kronan yrkade ersättning av Larsson för utbetalad lön till Jacobsson under tid då denne varit sjukskriven till följd av olyckan. Genom utslag den 1 november 1945, som vunnit laga kraft, förpliktade häradsrätten — jämte det Larsson och Jacobsson fälldes till ansvar för förseelse mot vägtrafikstadgan — dels Larsson att utgiva ersättning till Jacobsson och till kronan, i senare hänseendet med 1 560 kronor jämte 130 kronor för rättegångskostnader eller tillhoppa 1 690 kronor, dels ock Jacobsson att utgiva visst skadestånd till Larsson. Kronans fordran har icke till någon del guldits.

Sedan Larsson anhållit att av nåd bliva befriad från att utgiva det belopp han enligt häradsrättens utslag ålagts utgiva till kronan, enligt Larsson utgörande 1 175 kronor 37 öre, varvid beloppet reducerats med vad Larsson berättigats att erhålla av Jacobsson, fann Kungl. Maj:t genom beslut den 12 december 1947 (justitiedepartementet) ansökan innefatta ett ämne som icke utgjorde föremål för nåd.

I gemensam skrivelse den 8 februari 1949 ha *försvarets civilförvaltning* och *arméförvaltningens tygavdelning*, då Larsson enligt ämbetsverkens mening synes ha avsett att utverka eftergift av kronans fordran mot honom och icke att begära nåd såsom i brottmål, ånyo underställt ansökningen Kungl. Maj:ts prövning. Ämbetsverken ha därvid med överlämnande av handlingarna i ärendet anført bland annat följande.

Verkställd utredning rörande Larssons ekonomiska förhållanden hade givit vid handen att Larsson, som är född år 1912, vore gift och hade två barn i åldern sju och tre år. Larssons hustru hade icke förvärvsarbete och Larsson saknade själv utmätningsbara tillgångar. Han hade för år 1948 taxerats till en inkomst av 5 030 kronor, medan hustrun icke uppförts i taxeringslängderna. Larsson, som hyrde ett rum och kök mot 85 kronor i månaden, hade tidvis, särskilt senare halvåret 1947 under fyra månader, varit sjukskriven på grund av nervvärk, därvid han uppburit sammanlagt 485 kronor i socialhjälp. Detta belopp hade han icke haft möjlighet att ens till någon del återbetala.

På grund av föreliggande omständigheter och med hänsyn till sökandens jämförelsevis svaga ekonomiska ställning ha försvarets civilförvaltning och arméförvaltningens tygavdelning icke velat motsätta sig, att kronans fordran mot Larsson efterskänktes intill ett belopp av förslagsvis 300 kronor, att inbetalas före viss av Kungl. Maj:t fastställd tidpunkt.

Statskontoret har i ett den 26 februari 1949 avgivet utlåtande anført att, ehuru statskontoret med hänsyn till i ärendet föreliggande omständigheter hyste viss tvekan om tillräckliga skäl kunna anses föreligga för efterskänkande av kronans fordran intill föreslaget belopp å 300 kronor, ämbetsverket likväl icke velat motsätta sig, att framställningen bifölles på sätt försvarets civilförvaltning och arméförvaltningens tygavdelning förordat.

Departementschefen.

Med hänsyn till Larssons relativt svaga ekonomi finner jag mig i likhet med myndigheterna böra föreslå, att ersättningsskyldigheten nedsättes till 300 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma om tid för inbetalning av beloppet.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att Karl Hans Tage Larsson må, därest han inom tid som av Kungl. Maj:t bestämmes till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 300 kronor, befrias från återstående skadeståndsskyldighet till kronan på grund av utslag den 1 november 1945 av Södra Roslags domsagas häradsrätt.

3.

Vid kvällsövning den 30 januari 1947 med förband ur Göteborgs luftvärnskår blevo värnpliktige nr 75—15—45 Rolf Melker Johnsson och värnpliktige nr 1022 Kurt Arne Östberg skadade av s. k. knallskott, som använts

för att markera eldgivning. Johnsson erhöll skador i vänstra ögat. Östberg skadades obetydligt i ena benet. Med anledning av det inträffade förpliktades befälet vid truppen, kaptenen *Curt Sten William Sanderson*, löjtnanten *Lars-Åke Herbert Westling* och sergeanten *Gösta Edvin Götmalm*, dels att utgiva skadestånd till Johnsson, dels att ersätta Johnsson hans kostnader vid krigsrätten dels ock att återgälda statsverket dess kostnad i anledning av att Johnsson vid krigsrätten åtnjutit fri rättegång.

De närmare omständigheterna voro följande.

Övningen, som avsåg anfall och försvar i mörker av en batteriställning, stod under ledning av Sanderson. Westling var befälhavare för den anfalande styrkan, bestående av två avdelningar, varav den ena stod under befäl av Götmalm. Westling hade före övningen givit order om att knallskott skulle utdelas utan att därvid lämna instruktion om på vad sätt eller av vilka personer knallskotten skulle användas. Götmalm fördelade de honom tilldelade knallskotten mellan cheferna för en var av de i hans avdelning ingående fyra grupperna. Götmalm avsåg därvid, att skotten skulle handhavas endast av gruppcheferna, ehuru Götmalm ej gav uttrycklig order därom. Gruppcheferna utdelade emellertid knallskotten till manskapet i grupperna. Sanderson, som först under avmarschen till övningsplatsen erhöll kännedom om att knallskott medfördes, hade under övningen icke närmare kontakt med Götmalms avdelning. Genomgång av säkerhetsföreskrifterna beträffande användning av knallskott hade icke i anledning av övningen skett med däri deltagande personal. Johnsson och Östberg, som tillhörde den försvarande styrkan, befunno sig under anfallet i batteriets eldledningsvärn. Anfallet mot eldledningsvärnet utfördes av Götmalms avdelning. Johnsson och Östberg skadades av knallskott, som kastades av någon i denna avdelning, ehuru utredningen icke givit vid handen vem som kastat knallskotten.

Regementskrigsrätten vid Göteborgs luftvärnsskår, där krigsfiskalen yrkat ansvar å Sanderson, Westling och Götmalm för vårdslöshet och försummelse i tjänsten samt Johnsson yrkat skadestånd av dem solidariskt för förlorad arbetsförtjänst, resor till läkare samt sveda och värk, lämnade genom utslag den 18 juni 1947 åtalet och Johnssons skadeståndstalan utan bifall.

Krigshovrätten, där Johnsson besvärat sig, fann genom utslag den 23 januari 1948 icke skäl att göra ändring i krigsrättens utslag.

Sedan Johnsson anfört besvär över krigshovrättens utslag fann Kungl. Maj:t i utslag den 25 november 1948 att Sanderson, Westling och Götmalm visat oförstånd i tjänsten samt att vållande med avseende å de Johnsson åsamkade skadorna låge dem till last. Kungl. Maj:t prövade lagligt att, med ändring av krigshovrättens utslag, dels döma envar av Sanderson, Westling och Götmalm jämlikt 130 § strafflagen för krigsmakten för oförstånd i tjänsten till disciplinstraff av arrest utan bevakning fyra dagar, dels förpliktiga dem, en för alla och alla för en, att i skadestånd till Johnsson utgiva 661 kronor 67 öre. Rätt förbehölls Johnsson att framdeles i mån av befogenhet föra talan om ersättning för förlorad arbetsförtjänst från och med den 15 maj 1947 ävensom för läkarkostnader, inberäknat kostnader för resor till läkare, samt lyte och framtida men. Beträffande kostnaderna å målet prövade Kungl. Maj:t rättvist att, med ändring av krigshovrättens ut-

slag jämväl därutinnan, förplikta Sanderson, Westling och Götmalm att solidariskt ersätta Johnsson hans kostnad vid krigsrätten med fordrade 42 kronor och återgälda statsverket dess kostnad i anledning av att Johnsson vid krigsrätten åtnjutit fri rättegång. I motiveringen till utslaget säges bland annat, att uttrycklig order bort givas om att knallskotten skulle handhavas av särskilt utsedda personer samt att — även om gällande säkerhetsbestämmelser tidigare genomgåts — bestämmelsernas noggranna iakttagande bort inskräpas.

I en den 17 december 1948 dagtecknad skrift ha Sanderson, Westling och Götmalm anhållit att av nåd bliva befriade från skyldigheten att utgiva dem genom Kungl. Maj:ts utslag ålagda skadestånd och kostnader. Som skäl för sin framställning ha sökandena anfört bl. a. att av såväl de frikännande utslagen i underrätterna som skälen för Kungl. Maj:ts fällande utslag syntes framgå, att deras uraktlåtenhet varit av mycket lindrig natur och följaktligen också deras vållande med avseende å de Johnsson åsamkade skadorna varit synnerligen ringa. Vidare måste enligt deras mening den militära utbildningen ofta betecknas såsom en sådan farlig verksamhet, för vilken kronan i stor utsträckning och åtminstone så snart grovt vållande icke kunde läggas någon till last borde stå ansvaret, på det att icke risken för allvarliga ekonomiska konsekvenser för ledning och övrigt befäl av utbildningsverksamheten måtte verka hämmande vid övningars planläggning och genomförande.

Försvarets civilförvaltning, som införskaffat yttrande från chefen för Göteborgs luftvärnsskår jämte utredning rörande sökandenas ekonomiska förhållanden, har den 15 februari 1949 avgivit utlåtande i ärendet.

Chefen för Göteborgs luftvärnsskår har i sitt yttrande framhållit bl. a. följande. På grund av den korta utbildningstiden funne befälet det omöjligt att före varje övning genomgå alla säkerhetsbestämmelser utan ansåg, att de värnpliktiga ägde erforderlig kännedom om säkerhetsföreskrifterna på grund av tidigare övningar m. m. I annat fall skulle man t. ex. före varje övningspass med lös ammunition vara tvungen att genomgå dessa bestämmelser, vilket skulle bli åtskilliga gånger under ett utbildningsår. Kårchefen ansåge att förmildrande omständigheter förelåge för samtligt befäl, som lett övningen, och tillstyrkte därför ansökningen.

Civilförvaltningen har för egen del anfört i huvudsak följande. Då kronan på grund av vedertagna rättsregler måste anses gentemot Johnsson skyldig att ersätta ifrågavarande skada, hade efter gemensamt beslut av försvarets civilförvaltning och arméförvaltningens tygavdelning den 10 januari 1949 till Johnsson utanordnats 661 kronor 67 öre i skadestånd och 42 kronor i gottgörelse för rättegångskostnad, tillhoppa 703 kronor 67 öre. Ansökningen syntes alltså få anses avse befrielse från den ersättningskyldighet, som kronan regressvis ägde göra gällande mot sökandena till följd av vad som redan utbetalats och möjligen framdeles komme att utgivas till Johnsson med anledning av skadan. Ehuru fullgörandet av sökandenas betalningskyldighet gentemot Johnsson knappast skulle innebära några väsentliga

ekonomiska svårigheter för dem, ville försvarets civilförvaltning likväl med hänsyn till åberopade omständigheter och innehållet i kårchefens yttrande icke motsätta sig bifall till ansökningarna. Till frågan om befrielse från skyldigheten att återgälda statsverket dess kostnad med anledning av att Johnsson vid krigsrätten åtnjutit fri rättegång syntes det icke ankomma på civilförvaltningen att taga ställning.

Statskontoret har enligt utlåtande den 12 mars 1949 med hänsyn till föreliggande omständigheter icke velat motsätta sig bifall till framställningen.

Departementschefen.

I anledning av vad chefen för Göteborgs luftvärnsskär anfört i ärendet vill jag till en början framhålla, att de i övningen deltagande värnpliktiga haft att fullgöra en första tjänstgöring om 12 månader och att de vid olycksfallet varit i tjänstgöring så lång tid, att användning av knallskott vid tidigare övningar säkerligen förekommit. Det får alltså förutsättas, att de värnpliktiga ägt kännedom om innebörden av säkerhetsföreskrifterna. Av handlingarna i ärendet synes emellertid framgå, att vid ifrågavarande övningar dessa föreskrifter icke iakttagits. Uppenbarligen kan ett inskräpande av vikten att iaktta säkerhetsföreskrifterna icke inkräkta på utbildningstidens utnyttjande, i varje fall kan icke under några omständigheter befälet fritas från skyldigheten att övervaka att säkerhetsföreskrifterna följas. Jag vill emellertid med hänsyn till omständigheterna i förevarande fall icke motsätta mig att Sanderson, Westling och Götmalm i enlighet med myndigheternas förslag befrias från ersättningsskyldighet till kronan på grund av Kungl. Maj:ts i det föregående omnämnda utslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

a) att Curt Sten William Sanderson, Lars-Åke Herbert Westling och Gösta Edvin Götmalm befrias från dem på grund av Kungl. Maj:ts utslag den 25 november 1948 regressvis åvilande ersättningsskyldighet till kronan ävensom från skyldigheten att återgälda statsverket dess kostnad med anledning av att målsäganden vid krigsrätten åtnjutit fri rättegång samt

b) att, därest ifrågavarande olycka kommer att framdeles föranleda utgivande av ytterligare ersättning, dessa kostnader skola stanna på kronan.

4.

Genom Särskilda krigsrättens i Stockholm utslag den 30 oktober 1948 förpliktades majoreu *Gösta Egon Klettner* att såsom skadestånd till kronan utgiva 15 283 kronor 11 öre jämte fem procent årlig ränta därå från den 4 september 1948 till dess betalning sker ävensom att till kronan utgiva ersättning för å målet havda kostnader med 190 kronor 20 öre.

Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft.

De närmare omständigheterna voro följande.

Under tjänstgöring såsom intendent vid Infanteriskjutskolan hade Klettner vid upprättandet i maj 1947 av en avräkning beträffande skolans mathållningsanslag för tiden från och med den 1 juli 1946 till och med den 31 maj 1947 i skilda hänseenden gjort felaktiga beräkningar ävensom förbiseenden, varigenom anslagsavräkningen kommit att giva ett oriktigt resultat och föranlett till att anslaget sedermera överskridits med betydande belopp. Klettner hade även vid vissa under juni 1947 verkställda omfattande inköp av matvaror underlåtit att iakttaga gällande föreskrifter angående sådana inköp. På grund härav prövade krigsrätten rättvist att jämlikt 130 § strafflagen för krigsmakten för försummelse i fullgörande av tjänsteplikt döma Klettner att undergå arrest utan bevakning i fyra dagar, varjämte Klettner jämlikt sitt medgivande förpliktades att utgiva skadestånd med i det föregående angivet belopp.

I en den 18 januari 1949 dagtecknad skrivelse har Klettner anhållit att av nåd bli befriad från att utgiva det utdömda skadeståndsbeloppet och i andra hand hemställt, att beloppet måtte nedsättas. Därvid har åberopats följande. Klettners förfarande kunde närmast betraktas som förbiseende. Krigsrätten måste ha ansett, att Klettners försummelser skett under synnerligen förmildrande omständigheter, vilket framginge av straffmätningen. Klettner hade givetvis själv icke haft någon som helst fördel av det inträffade. Klettner, som innehade en arvodesbefattning såsom intendent och vore major i armén, hade inkomst av tjänsten motsvarande de löneförmåner som tillkomma en kapten på aktiv stat. I övrigt hade han icke andra inkomster än avkastningen av ett kapital å 4 300 kronor, som på grund av arvs- och testamentsbestämmelse tillhörde en anförvant. Han vore gift och hade två barn i åldern 12 och 6 år. Hans hustru hade icke några inkomster och ingen av makarna ägde förmögenhet. Härav syntes framgå, att Klettner icke hade någon möjlighet att betala det utdömda beloppet och att även ett relativt litet skadestånd komme att bli mycket betungande för hans ekonomi.

Försvarets civilförvaltning och *arméförvaltningens intendenturavdelning* ha i utlåtande den 15 mars 1949 framhållit, att det icke syntes bli möjligt för sökanden att gälda hela det utdömda beloppet. Myndigheterna ha därför icke velat motsätta sig, att sökandens betalningsskyldighet delvis eftergives, förslagsvis intill ett belopp av 3 000 kronor. Därvid bör enligt ämbetsverken beaktas, att den tjänsteförsummelse, som föranlett ifrågavarande skadestånd, enligt utslaget skett under synnerligen förmildrande omständigheter. Såsom villkor för eftergift ha myndigheterna ansett böra föreskrivas, att förenämnda belopp av 3 000 kronor inbetalas före viss av Kungl. Maj:t fastställd tidpunkt.

Statskontoret har i utlåtande den 6 april 1949 biträtt vad försvarets civilförvaltning och arméförvaltningens intendenturavdelning föreslagit.

Departementschefen.

Enligt vad jag inhämtat har statens organisationsnämnd vid å infanteriskjutskolan bedrivna organisationsundersökningar funnit bland annat att göromålen som intendent vore av så stor omfattning att härför borde avses särskild befattningshavare å intendenturkårens stat. Klettner har såsom

innehavare av arvodesbefattning fullgjort på intendent och kasernofficer ankommande göromål. Med beaktande härav samt med hänsyn till omständigheterna i övrigt finner jag skäl tala för att Klettners ersättnings-skyldighet nedsättes till 2 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma om tid för inbetalning av beloppet.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Gösta Egon Klettner, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 2 000 kronor, befrias från återstående ersättnings-skyldighet till kronan på grund av Särskilda krigsrättens i Stockholm utslag den 30 oktober 1948.

5.

Vid nedmontering den 5 april 1948 av en luftvärnskulspruta på Brävalla flygflottiljs skjutbana skadades furiren Harry Sigvard Tage Nilsson svårt av ett skott, som avgick från kulsprutan. På grund av det inträffade förpliktades sergeanten *Björn Olof Hjalmar Thorén* och furiren *Sven Nikolaus Gustafsson* utgiva dels skadestånd till Nilsson dels ock viss ersättning till kronan.

De närmare omständigheterna voro följande.

Den 5 april 1948 hade skjutning med en luftvärnskulspruta ägt rum å flottiljens skjutbana, varvid Thorén varit skjutledare samt Gustafsson och Nilsson instruktörer. Sedan det vid början av skjutningen visat sig, att kulsprutan icke fungererat tillfredsställande, hade Thorén bestämt att pjäsen skulle nedmonteras. Gustafsson, som skjutit sist, hade underlåtit att säkra vapnet. Under arbetet med nedmonteringen hade ett skott avgått och träffat Nilsson, som därvid erhållit svår kroppsskada.

Olyckshändelsen blev föremål för prövning vid regementskrigsrätten vid Brävalla flygflottilj, där krigsfiskalen förde ansvarstalan mot Thorén och Gustafsson samt kronan yrkade åläggande för dem att solidariskt till kronan utgiva ersättning dels för vad kronan utgivit i sjukvård åt Nilsson och dels för vad som utbetalats i avlöning åt Nilsson under den tid han på grund av skadan varit ur stånd fullgöra sin tjänst. Nilsson fordrade ersättning av Thorén och Gustafsson för sveda och värk samt läkarintyg.

Genom utslag den 18 juni 1948 dömde krigsrätten Thorén och Gustafsson för försummelse i fullgörande av tjänsteplikt och vållande till svår kroppsskada å annan, Thorén att undergå disciplinstraff av vaktarrest i fyra dagar och att till kronan utgiva femton dagsböter å fem kronor samt Gustafsson att undergå disciplinstraff av vaktarrest i sex dagar och att till kronan utgiva tjugufem dagsböter å likaledes fem kronor. Enär Thorén och Gustafsson genom försummelse vållat olycksfallet fann krigsrätten dem skyldiga att till Nilsson och kronan utgiva ersättning. Då emellertid Nilsson måste anses ha genom eget vållande medverkat till olycksfallet, fann krigsrätten att ersättningen till Nilsson borde jämkas till två tredjedelar. På grund härav förpliktade krigsrätten Thorén och Gustafsson, vilkendera gälda gitte, att utgiva ersättning dels till Nilsson för ett läkarintyg samt sveda och värk

med tillhoppa 540 kronor jämte fem procent ränta å 533 kronor 33 öre från den 18 juni 1948 tills betalning sker, dels ock till kronan för sjukvård och lönekostnader med tillhoppa 862 kronor 80 öre jämte fem procent ränta därå från den 18 juni 1948 tills betalning sker. Thorén och Gustafsson förpliktades vidare, vilkendera gälda gitte, att ersätta kronan för utredningsarvode i målet med 50 kronor.

Sedan Thorén och Gustafsson, var för sig, anfört besvär över regementskrigsrättens utslag fann krigshovrätten genom utslag den 4 mars 1949 icke skäl göra ändring i krigsrättens utslag såvitt rörde Thorén och fastställde även, ehuru med ändring av krigsrättens motivering, det slut dess utslag innehöll beträffande Gustafsson.

Krigshovrättens utslag har vunnit laga kraft.

I en den 31 mars 1949 dagtecknad skrift ha Thorén och Gustafsson anhållit att av nåd bliva befriade från den solidariska ersättningsskyldigheten till kronan, 862 kronor 80 öre jämte ränta samt 50 kronor i utredningsarvode. Till stöd för sin ansökan ha de framhållit följande.

Thorén vore gift och hade två barn i åldern tre och ett år. Gustafsson vore gift och hade ett barn i åldern fyra år. Ingen av dem ägde förmögenhet eller inkomst utöver den de åtnjöte i tjänsten. Deras löner vore icke så stora att de lämnade rum för utgifter utöver dem som erfordrades för familjeförsörjningen. Av rent moraliska skäl borde Nilssons fordran äga företräde framför kronans. De komme därför att bemöda sig att gälda Nilsson det belopp om 540 kronor jämte ränta som denne enligt utslaget hade att fordra. Ett bifall till deras framställning komme sålunda icke att medföra att de bleve helt befriade från skadeståndsskyldighet.

Försvarets civilförvaltning, som från chefen för Brävalla flygflottilj införskaffat yttrande jämte utredning rörande sökandenas ekonomiska förhållanden, samt *flygförvaltningen* ha i ett den 21 juni 1949 avgivet gemensamt utlåtande framhållit, att Thorén under år 1948 haft en taxeringsbar inkomst av 6 846 kronor samt att Gustafsson under samma år haft en taxeringsbar inkomst av 6 323 kronor. Med hänsyn till såväl omständigheterna i samband med ifrågavarande skada som sökandenas ekonomiska ställning ävensom med beaktande av att förevarande ansökning delvis syntes ha föranletts av sökandenas önskan att uppfylla sina förpliktelser gentemot den skadade Nilsson ha ämbetsverken hemställt, att sökandena, därest envar av dem före viss av Kungl. Maj:t fastställd tidpunkt till kronan inbetalar ett belopp av 50 kronor, befrias från återstående betalningsskyldighet.

Statskontoret har i ett den 13 juli 1949 avgivet utlåtande förklarat sig icke vilja motsätta sig bifall till vad försvarets civilförvaltning och flygförvaltningen föreslagit, dock att för eftergiften jämväl borde uppställas det villkoret, att sökandena före viss dag visat sig ha betalat Nilsson tillkommande skadeståndsbelopp å 540 kronor.

Departementschefen.

Med hänsyn till Thoréns och Gustafssons relativt begränsade ekonomiska tillgångar finner jag i likhet med myndigheterna, att Thoréns och Gustafssons ersättningsskyldighet gentemot kronan bör nedsättas. Jag förordar därför att

Thorén och Gustafsson, därest de inom tid som det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma till kronan inbetala vardera 50 kronor samt visa sig ha fullgjort sin ersättningsskyldighet gentemot Nilsson, befrias från vidare skadeståndsskyldighet till kronan i förevarande hänseende.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vardera av Björn Olof Hjalmar Thorén och Sven Nikolaus Gustafsson, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 50 kronor och visar sig ha fullgjort sin ersättningsskyldighet gentemot H. S. T. Nilsson, befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan på grund av krigshovrättens utslag den 4 mars 1949.

6.

Enligt kontrakt den 20 februari 1920 mellan chefen för dåvarande tredje arméfördelningen, å kronans vägnar, å ena, samt entreprenörfirman Rolf Lindblom & Co. i Skövde, å andra sidan, åtog sig firman att utföra värme- och ventilationsanläggning m. m. samt rörledningar för gas, vatten och avlopp i en sjukpaviljong, som var under uppförande vid Göta artilleriregemente i Göteborg. Delägare i firman Rolf Lindblom & Co. voro civilingenjören *Rolf Hakon Lindblom* samt ingenjörerna Axel Edvin Engelbrekt Eriksson och *Axel Bertil Kullgren*. I betalning för arbetena skulle kronan enligt kontraktet erlägga 78 410 kronor. För återbetalning av ett förskott till entreprenörfirman å 15 000 kronor och eventuella ersättnings- och vitesbelopp på grund av kontraktet intill 9 000 kronor hade Ernst Johan Nilsson och Gustaf Johansson tecknat borgen såsom för egen skuld. I kontraktet fanns en bestämmelse, att kronan i händelse av entreprenörens konkurs ägde häva kontraktet och själv låta utföra vad som kunde återstå av arbetena, varvid entreprenören vore skyldig ersätta kronan den ökade kostnad som därigenom kunde uppstå.

Innan arbetena helt färdigstälts gingo firman och dess samtliga delägare i konkurs. Även borgensmännen försattes ungefär samtidigt i konkurs. Kronan hävde därför kontraktet och uppdrog åt en annan entreprenörfirma att slutföra arbetena. Värdet av de arbeten som då redan utförts uppskattades vid värdering till 72 700 kronor. Endast en mindre del av arbetena återstod således. Den merkostnad som kronan fick vidkännas genom att en annan firma fullbordade arbetena uppgick till 7 836 kronor 77 öre. Beloppet bevakades i samtliga konkurser. I borgensmannen Nilssons konkurs erhöles 1 230 kronor 37 öre i utdelning medan övriga konkurser icke lämnade någon utdelning. Kronans återstående fordran på grund av förevarande entreprenadförhållande utgjorde således därefter 6 606 kronor 40 öre.

Genom domar i slutet av 1929 och början av 1930 ålades såväl huvudgäldenärerna som borgensmännen att till kronan utgiva det återstående beloppet jämte fem procent ränta därå från olika stämningss dagar i november 1929. Domarna ha vunnit laga kraft.

Försök till verkställighet av domarna som gjorts vid olika tillfällen ha icke givit något resultat, då såväl huvudgäldenärerna som borgensmännen saknat utmättningsbara tillgångar.

Av huvudgäldenärerna avled Eriksson den 5 november 1943. I bouppteckningen efter honom upptogs emellertid icke kronans fordran. Den bevakades icke heller inom föreskriven tid vid kallelse som utfärdades å okända borgensnärer, varför fordringen preskriberats. Vid försök till utmätning hos Kullgren i januari 1948 befanns denna sakna utmättningsbara tillgångar. Lindblom avled den 24 december 1946. Kvarlåtenskapen efter honom möjliggör betalning av kronans fordran.

Av borgensmännen befanns Nilsson vid utmättningsförsök senast i november 1948 sakna utmättningsbar egendom. Johansson vistas sedan flera år utom riket.

I en till försvarets civilförvaltning ingiven, den 22 mars 1948 dagtecknad skrift ha Kullgren samt Lindbloms änka och dödsbo anfört i huvudsak följande.

Entreprenörfirmans konkurs hade orsakats av den kraftiga depressionen 1921. Entreprenaden hade då varit i det närmaste fullbordad. Kronan hade med anledning av konkursen enligt kontraktet påfordrat, att firman skulle omedelbart avbryta arbetena och att återstående arbeten skulle utföras av annat företag. Oaktat firman begärt att få slutföra arbetena och framhållit att entreprenadens övertagande av annat företag skulle medföra avsevärd fördyring, hade kronan vidhållit sin ståndpunkt. — Tillgångarna i Lindbloms dödsbo vore nödvändiga för efterlevande änkans försörjning. — Kullgren saknade utmättningsbara tillgångar. — På grund av det anförda hemställdes, att Kungl. Maj:t måtte avskriva skulden i dess helhet eller i varje fall efterskänka räntan.

Av handlingarna i ärendet inhämtas i övrigt följande. Enär boskillnad rådde mellan makarna Lindblom och testamente icke upprättats, voro makarnas fyra barn, samtliga myndiga, ensamma dödsbodelägare. Tillgångarna hade i bouppteckningen upptagits till 63 042 kronor 85 öre och skulderna till 20 959 kronor 89 öre. Behållningen utgjorde sålunda 42 082 kronor 96 öre. Av tillgångarna utgjorde 544 kronor värdet av 34 aktier i »Röraktiebolaget» och 60 693 kronor 85 öre fordran hos nämnda bolag. På skuldsidan hade 14 583 kronor 1 öre upptagits såsom skuld till kronan. Till Lindbloms arvingar såsom förmånstagare hade utbetalats ett försäkringsbelopp å 10 194 kronor 98 öre. Änkan ägde en villa taxerad till 29 400 kronor och intecknad till ett belopp av 19 000 kronor. Det har uppgivits, att Lindbloms avsikt varit att det belopp han hade inestående hos »Röraktiebolaget» skulle användas för pensionering av honom själv och hustrun, som vore född 1887.

Kullgren är enligt handlingarna ledare av ett företag i Skara i rörledningsbranschen med ett aktiekapital av 35 000 kronor. Samtliga aktier utom fyra ägas av hans hustru. Han uppbar en lön av 350 kronor i månaden jämte indextillägg. Bolaget uppges vara det största i branschen i Skara och ha anseende för att sköta sina förbindelser väl. Kullgren är i åldern 55—60 år.

Räntan å kronans fordran räknat från den 12 november 1929, då Lindblom delgavs stämning, till den 12 november 1949 uppgår till samma belopp som fordringens huvudstol eller således 6 606 kronor 40 öre.

Försvarets civilförvaltning och *fortifikationsförvaltningen*, som gemensamt handlagt ärendet, ha, med överlämnande av samtliga handlingar i ärendet, i en den 21 juni 1949 dagteknad skrivelse tillstyrkt bifall till ansökningen i så måtto, att dödsboet och Kullgren borde befrias från erläggande av ränta å skuldbeloppet, samt därvid anfört bl. a. följande.

Kronan synes icke äga annan möjlighet att framtvinga betalning för fordringen än genom att söka dödsboet. Ehuru av handlingarna icke framgår om Lindblom vid utmätningstillfällena 1930 och 1939 var i röraktiebolagets tjänst och då hade fordran å bolaget, synes med avseende å det inbesparade beloppets storlek icke uteslutet att så — åtminstone vid sistnämnda tillfälle — varit fallet. För sådan händelse skulle, såvitt Lindblom uppgivit tillgången, måhända kronans fordran redan 1939 ha kunnat tillfullo gäldas. Även om på grund av vad i ärendet förekommit hänsyn till billigheten synes tala för tillmötesgående i någon form av dödsbodlagarnas och änkan Lindbloms ansökning, synas likväl boets ställning och övriga förhållanden näppeligen motivera eftergift av fordringens huvudstol.

Vad Kullgren beträffar, har annat skäl för befrielse icke förebragts än oförmåga att betala. Då denna emellertid får anses praktiskt taget bliva bestående, förefaller samma förmån som övriga sökande kunna beredas honom.

Statskontoret har i ett den 3 augusti 1949 avgivet utlåtande anfört följande.

Förevarande ansökning skiljer sig från tidigare förekomna, i vissa hänseenden likartade ärenden därigenom att en solvent gäldenär finnes, nämligen dödsboet efter Lindblom. Dödsboets och änkans ekonomiska förhållanden äro enligt ämbetsverkets uppfattning icke sådana, att en indrivning av kronans hela fordran skulle kunna väntas försätta änkan i ekonomiskt trångmål. Med hänsyn härtill kan statskontoret knappast finna fullgoda skäl för en eftergift av ränta å det domfästa beloppet.

Departementschefen.

Med hänsyn till att Lindbloms efterlämnade änka själv förfogar över vissa tillgångar och att makarnas barn nu äro vuxna synes, såsom statskontoret framhållit, med visst fog kunna göras gällande, att behållningen i dödsboet efter Lindblom medger betalning av kronans hela fordran utan att änkans försörjning därigenom äventyras. Något egentligt skäl att helt fritaga Kullgren från betalningsskyldighet till kronan synes mig icke ha förebragts.

Emellertid föreligga vissa omständigheter som tala emot att kronan vidhåller hela sitt fordringsanspråk. Det i ärendet upplysta förhållandet, att kronans rätt gentemot en av firmadelägarna preskriberats, har minskat de återstående möjligheter att erhålla tillbaka vad de förpliktas erlægga utöver sin del. Vidare kan, såsom försvarets civilförvaltning och fortifikationsförvaltningen antytt, icke uteslutas, att kronan kunnat genom ett mera hårdhänt indrivningsförfarande tidigare utfå sin fordran hos Lindblom.

Med beaktande av de anförda omständigheterna och då i det närmaste 30 år förflutit sedan skulden uppkom, vill jag icke motsätta mig att Kullgren

och dödsboet efter Lindblom, såsom föreslagits av försvarets civilförvaltning och fortifikationsförvaltningen, befrias från erläggande av ränta på skulden. Härvid bör förutsättas, att fordringens huvudstol inbetalas inom viss tid. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma den tidpunkt, inom vilken inbetalningen skall vara fullgjord.

Det förhållandet, att kronan gentemot huvudgäldenärerna avstår från sin fordran på ränta, lärer medföra, att kronan icke heller kan göra denna fordran gällande mot borgensmännen.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ingenjören Axel Bertil Kullgren och dödsboet efter civilingenjören Rolf Hakon Lindblom må, därest de inom tid som av Kungl. Maj:t bestämmes till försvarets civilförvaltning inbetala 6 606 kronor 40 öre, befrias från återstående del av ifrågasvarande betalningsskyldighet till kronan.

7.

Sedan flygförvaltningen den 21 juli 1942 infortrat anbud på uppförande av två förrådsbyggnader för Svea flygflottilj vid Barkarby avgavs lägsta anbudet, lydande på 57 350 kronor, av byggmästare *Carl August Vilhelm Svensson*. Genom beslut den 6 augusti 1942 antog flygförvaltningen Svenssons anbud, varom denne underrättades i skrivelse samma dag. Samtidigt anmodades Svensson att omedelbart ställa i anbudet uppgiven säkerhet för entreprenadens fullgörande. Då Svensson trots upprepade anmaningar underlät att ställa sådan säkerhet, återkallade flygförvaltningen den 11 september 1942 antagandet av anbudet samt förklarade Svensson skyldig att svara för all därigenom uppkommande skada. Samtidigt uppdrog flygförvaltningen åt annan entreprenör att fullgöra arbetet till ett pris av 70 000 kronor. Genom Svenssons underlåtenhet att ställa säkerhet och det på grund därav nödvändiggjorda återkallandet av Svenssons anbud uppstod för kronan förlust å 12 650 kronor. Då Svensson var pliktig ersätta kronan denna förlust, anhängiggjorde kronan talan mot Svensson vid domstol med yrkande att denne måtte förpliktas att till kronan utgiva 12 650 kronor jämte ränta, varjämte kronan fordrade ersättning för sina rättegångskostnader.

Genom dom den 9 oktober 1942 förpliktade Stockholms rådhusrätt Svensson att till kronan utgiva 12 650 kronor jämte 5 procent ränta därå från den 18 september 1942.

Sedan Svensson sökt ändring i rådhusrättens dom fann Svea hovrätt genom dom den 13 juli 1943 icke skäl att göra ändring i rådhusrättens dom.

Hovrättens dom har vunnit laga kraft.

I en den 7 april 1949 dagtecknad skrivelse har Svensson anhållit, att det utdömda fordringsbeloppet av nåd måtte efterskänkas. Som skäl för sin ansökan har Svensson åberopat dels långvarig sjukdom och dels svag ekonomi.

Försvarets civilförvaltning, som från polisens ordonnansavdelning i Stockholm införskaffat utredning rörande sökandens ekonomiska förhållanden,

samt *flygförvaltningen* ha i ett den 14 juni 1949 avgivet gemensamt utlåtande anfört i huvudsak följande.

Av den ekonomiska utredningen framginge bland annat, att Svensson vore gift och hade en vuxen dotter samt en son, vilken vore 18 år gammal och genomginge utbildning till byggnadsingenjör, att denna utbildning bekostas av Svensson, att Svensson, som sedan flera år tillbaka lidit av svårartad hjärtsjukdom och på grund härav icke kunde utöva någon byggnadsverksamhet, beräknat sin årsinkomst till omkring 5 000 kronor samt att varken Svensson eller hans hustru ägde någon förmögenhet.

Med hänsyn till omständigheterna i samband med ifrågavarande entreprenadärende samt sökandens sjukdom och ekonomiska förhållanden tillstyrka försvarets civilförvaltning och flygförvaltningen, att sökanden helt befrias från den honom ådömda ersättningsskyldigheten.

Statskontoret har i ett den 18 augusti 1949 avgivet utlåtande funnit i hög grad tveksamt, om föreliggande ansökning för närvarande borde tillmötesgå. Det kunde nämligen icke anses uteslutet, att sökanden, som vore född 1897, framdeles, exempelvis genom ökad byggnadsverksamhet, kunde ernå förbättring av sin nuvarande svaga ekonomiska ställning.

Departementschefen.

Av den utredning om Svenssons ekonomiska ställning som bifogats handlingarna i ärendet framgår bland annat att Svenssons hustru tidigare ägt en villafastighet, som emellertid måst säljas 1945 för att makarna skulle erhålla medel för sitt uppehälle. Då dessa medel nu i det närmaste förbrukats samt då båda makarna äro sjukliga, står Svensson inför utsikten att inom något år nödgas anlita social hjälp för sitt uppehälle. Under sådana förhållanden ansluter jag mig till vad civilförvaltningen och flygförvaltningen anfört och finner, att Svensson bör helt befrias från honom i förevarande hänseende ådömt skadestånd.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att Carl August Vilhelm Svensson befrias från honom jämlikt Svea hovrätts dom den 13 juli 1943 ålagd ersättningsskyldighet till kronan.

8.

Natten till den 15 september 1944 sammanstötte motorsegelfartyget *Emanuel* av Ålabodarna, som med last var på resa mellan Ålabodarna och Malmö, med svenska hjälpvedettbåten nr 421, vilken låg förankrad på Valgrundet i Öresund. *Emanuel* skadades och sjönk.

Efter stämning å kronan yrkade rederiet för motorsegelfartyget *Emanuel* vid rådhusrätten i Hälsingborg, att enär sammanstötningen vållats av hjälpvedettbåten, kronan måtte förpliktas att till rederiet, som låtit bärga *Emanuel* och en del av lasten, utgiva ersättning dels för utgifter i anledning av haveriet, dels för fartyget med skillnaden mellan fartygets värde vid tiden för haveriet och den behållna köpeskilling som influtit vid vrakets försäljning, dels för

bärgningskostnader, dels för sliptagning m. m., dels för förlorad fraktinkomst och dels för besiktning och värdering av lasten med sammanlagt 22 523 kronor 6 öre.

Kronan å sin sida medgav skadeståndsskyldighet till rederiet och gjorde icke gällande medvällande från Emanuels sida. Kronan genmälde emellertid att jämlikt sjölagen kronans ansvarighet vore begränsad till 145 kronor i guld för ton av hjälpvedettbåtens dräktighet. Uträknat enligt dessa grunder utgjorde det högsta belopp, varmed skadestånd för sakskada kunde utgå, 7 226 kronor 15 öre. I detta ansvarighetsbelopp finge rederiet och lastägaren konkurrera.

Rådhusrätten, där parterna begärde ersättning för rättegångskostnaderna, yttrade i utslag den 19 december 1945 bland annat följande.

Med hänsyn till omständigheterna vid sjöolyckan vore kronan, såsom ock från dess sida medgivits, ersättningsskyldig gentemot rederiet beträffande skada som tillskyndats detsamma i följd av olyckan. På grund av innehållet i 254 § första stycket 2 och 255 § sjölagen finge kronans ansvarighet i följd av sjöolyckan ej överstiga 145 kronor i guld för ton av hjälpvedettbåtens dräktighet. Uträknat efter dessa grunder utgjorde det ansvarighetsbelopp som ej finge överstigas, 7 226 kronor 15 öre. Efter förhållandet mellan rederiets fordran å 22 503 kronor 6 öre och lastägarens fordran å 1 066 kronor 84 öre belöpte av beloppet 7 226 kronor 15 öre på rederiets fordran 6 899 kronor 7 öre. Kronans ansvarighet mot rederiet finge således icke överstiga sistnämnda belopp. Enär kronan redan erlagt 6 793 kronor 33 öre förpliktades kronan att till rederiet utgiva skillnaden mellan 6 899 kronor 7 öre och 6 793 kronor 33 öre eller 105 kronor 74 öre jämte ränta.

Rådhusrätten förpliktade rederiet att gottgöra kronan dess rättegångskostnader med 1 650 kronor.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, där parterna fullföljde talan, fann genom dom den 14 juni 1946 skäl göra ändring i rådhusrättens utslag i huvudsaken såtillvida att kronans ansvarighet gentemot rederiet begränsades till 6 780 kronor 7 öre, motsvarande förhållandet mellan rederiets till 22 114 kronor 90 öre bestämda fordran och lastägarens fordran, bestämd till 1 455 kronor. Kronans ansvarighet begränsades således till ett lägre belopp än kronan erlagt. Rederiets talan blev därför av hovrätten ogillad. I fråga om rättegångskostnaderna fann hovrätten ej skäl göra ändring i rådhusrättens utslag. Parterna fingo vidkännas var sina utgifter å målet i hovrätten.

Sedan rederiet sökt ändring i hovrättens dom fastställde Kungl. Maj:t genom dom den 30 november 1948 hovrättens dom. Kronan ägde såsom ersättning för sina kostnader å målet hos Kungl. Maj:t lyfta av rederiet till säkerhet i sådant hänseende nedsatta 150 kronor, varjämte rederiet förpliktades att till kronan utgiva 50 kronor såsom ytterligare ersättning för nämnda kostnader.

I en den 1 juni 1949 dagtecknad skrift har rederiet för motorsegelfartyget Emanuel av Ålabodarna anhållit, att Kungl. Maj:t av billighets- och rättfärdighetsskul ville vidtaga åtgärder i syfte att rederiet måtte dels från

kronan utfå skillnaden mellan rederiets enligt hovrättens dom till 22 114 kronor 90 öre bestämda fordran och av kronan erlagda 6 793 kronor 33 öre jämte laga ränta på denna skillnad från stämmingsdagen den 7 september 1945 dels ock befrias från utbetalande av rättegångskostnaderna, vilka icke blivit utsökta.

Rederiet framhåller i sin skrivelse bland annat, att fartyget var kaskoförsäkrat endast för 8 000 kronor vid fall av totalförlust. Genom tillämpning av den s. k. pundregeln även i ett fall som detta, där sammanstötningen skett med ett krigsfartyg, hade rederiet tillfogats en förlust som var ekonomiskt ruinerande. Rederiet hade för sin del i rättegången gjort gällande, att sjölagens bestämmelser om begränsning av redareansvaret icke vore tillämpliga beträffande krigsfartyg.

Marinförvaltningen har i ett den 18 juli 1949 avgivet utlåtande anfört följande.

Tillämpandet av den s. k. pundregeln hade visserligen kommit att i förevarande fall framstå såsom obilligt för rederiet. Då detta emellertid syntes haft möjlighet att genom en mera fullständig försäkring skydda sig mot förluster av ifrågavarande slag, vilka varje sjöfarande hade att räkna med, ansåge ämbetsverket sig dock icke kunna tillstyrka utgivande av ytterligare ersättning, vilket därjämte skulle innebära ett frångående av den genom domstolarnas uttalade domar fastställda principen om »pundregelns» tillämplighet jämväl beträffande krigsfartyg. Med hänsyn till att frågan härom varit och fortfarande vore inom den juridiska litteraturen omtvistad, funne marinförvaltningen sig dock kunna i den utsträckningen tillstyrka förevarande framställning, att rederiet befriades från skyldigheten att inbetala i rådhusrätten och högsta domstolen utdömda rättegångskostnader.

Statskontoret har i utlåtande den 3 augusti 1949 anfört: Statskontoret ansåge det tveksamt, om tillräckliga skäl föreläge att befria rederiet från skyldigheten att till kronan inbetala utdömda rättegångskostnader. Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle vilja tillmötesgå marinförvaltningens framställning därutinnan, syntes i vart fall icke föreligga anledning att till rederiet återbetala den av rederiet hos vederbörande länsstyrelse nedsatta fullföljdsavgiften, 150 kronor, som tillkomme kronan på grund av högsta domstolens dom, varför eventuell befrielse borde avse ett belopp å högst $(1\ 650 + 200 - 150 =) 1\ 700$ kronor. För ett dylikt beslut syntes riksdagens medverkan vara erforderlig.

Försvarets civilförvaltning har i ärendet inhämtat yttrande från *försvarets skaderegleringsnämnd*, som i utlåtande den 20 oktober 1949 anfört följande.

Med hänsyn till omständigheterna ansåge nämnden, att kronan borde avstå från anspråk på rättegångskostnader utöver det belopp, som av rederiet nedsatts såsom säkerhet för kostnaderna i högsta domstolen. Nämnden kunde på grundval av föreliggande utredning icke taga ställning till frågan, huruvida tillräckliga billighetsskäl funnes för bifall till framställningen i övrigt. I allt fall borde ersättning givetvis icke utgå med högre belopp än skillnaden mellan den förlust, som asankats rederiet, 22 114 kronor 90 öre och försäkringsbeloppet 8 000 kronor, eller 14 114 kronor 90 öre.

Försvarets civilförvaltning anför i ett den 27 oktober 1949 avgivet utlåtande, att ämbetsverket i likhet med skaderegleringsnämnden anser, att ansökningen

bör bifallas med avseende å rättegångskostnaderna i rådhusrätten samt hos Kungl. Maj:t, såvitt angår kostnad utöver av rederiet nedsatt belopp.

Beträffande ansökningen i övrigt biträder civilförvaltningen marinförvaltningens uppfattning.

Departementschefen.

Genom den ifrågavarande sjöolyckan har förenämnda rederi utsatts för väsentlig ekonomisk förlust. Jag ansluter mig emellertid i huvudsak till vad marinförvaltningen anfört i ersättningsfrågan. I likhet med flertalet av de hörda myndigheterna finner jag, att kronan bör avstå från rättegångskostnaderna utöver det belopp som av rederiet nedsatts såsom säkerhet för kostnaderna i högsta domstolen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att rederiet för motorsegelfartyget Emanuel av Ålabodarna befrias från skyldigheten att fullgöra rederiet genom Kungl. Maj:ts dom den 30 november 1948 ålagd ersättningsskyldighet för rättegångskostnader till belopp av 1 700 kronor.

9.

I samband med anordnandet av Lingiadens världssportutställning 1949 upplät Stockholms luftvärnsregemente mark inom regementets övningsområde till utställningen. Vidare utlånades från Svea ingenjörkår materiel till utställningen varjämte transporter utfördes för utställningens räkning dels genom Svea ingenjörkår och dels genom Stockholms örlogsvarv. Dessutom försålde av Stockholms kustartilleriförsvaret ett antal rökfacklor till utställningen.

I skrivelse den 9 januari 1950 har *arméförvaltningen* framhållit att, sedan svenska gymnastikförbundet i november månad 1949 för borgenärerna hos 1949 års världssportutställning framlagt ett förslag om underhandsackord, arméförvaltningens tyg- och intendenturavdelning var för sig accepterat gymnastikförbundets förslag till ackord, i båda fallen dock med förbehåll om Kungl. Maj:ts godkännande. Tygavdelningens fordran avsåge hyresersättning för utlånad materiel med 1 881 kronor samt eventuellt skadestånd för ej återlämnad materiel med 210 kronor 14 öre. Intendenturavdelningens fordran utgjorde 522 kronor 60 öre, avseende kostnaderna för bensin, som förbrukats vid transporter för utställningens räkning. Ackordserbjudandet skulle kunna giva de oprioriterade borgenärerna ett ackord av minst 30 procent under det att i händelse av konkurs utdelningen skulle bli något över 2 procent. Med hänsyn till att underhandsackordet måste anses för kronan gynnsamt hemställde arméförvaltningen att Kungl. Maj:t måtte godkänna de omnämnda, villkorligt slutna avtalen.

Vidare har *marinförvaltningen* i skrivelse den 12 januari 1950 anmält, att dess fordringar å världssportutställningen utgjorde, för försald materiel 360 kronor samt för utförda transporter 179 kronor. Svenska gymnastikför-

bundet hade i november 1949 framlagt förslag till avtal angående underhandsackord mellan förbundet och världssportutställningens borgenärer. Enligt detta förslag skulle oprioriterad borgenär, vars fordran ej överstege 500 kronor, erhålla full likvid härför. Då marinens nämnda fordringar syntes böra betraktas som två gentemot varandra fristående fordringar, hade marinförvaltningen funnit sig oförhindrad att för sin del underteckna avtalet under förutsättning att detsamma godtoges av samtliga borgenärer. Då emellertid försvaret i övrigt vore innehavare av ytterligare fordringar hos världssportutställningen med belopp, som överstege 500 kronor och därest marinens ifrågavarande båda fordringar, mot vad marinförvaltningen ansåge, komme att bedömas såsom en för marinen gemensam fordran eller rent av sammanslås med försvarets övriga fordringar hos utställningen, ansåge marinförvaltningen att även för marinens del frågan om avtalets godkännande borde underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Slutligen har *fortifikationsförvaltningen* i skrivelse den 27 januari 1950 anmält, att ämbetsverket hade att av världssportutställningen fordra 4 440 kronor, avseende kostnader för återställningsarbeten å den mark som upplåtits till utställningen av Stockholms luftvärnsregemente. Jämväl fortifikationsförvaltningen hade funnit det vara för kronan förmånligast att antaga framlagt ackordsförslag och hade under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande undertecknat avtalet om underhandsackordets genomförande.

Departementschefen.

Jag tillstyrker att gymnastikförbundets förslag om underhandsackord biträdes med avseende å de av fortifikations-, armé- och marinförvaltningarna anmälda fordringarna. Då det av riksdagen budgetårsvis lämnade bemyndigandet att avgöra frågor om avstående av fordringsrätt icke kan anses omfatta ifrågavarande ärenden torde emellertid fordras riksdagens medgivande för att Kungl. Maj:t skall kunna medverka till här avsedda eftergift. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ifrågavarande avtal mellan svenska gymnastikförbundet och fortifikationsförvaltningen, arméförvaltningens tyg- och intendenturavdelningar samt marinförvaltningen, avseende genomförandet av underhandsackord med borgenärerna hos världssportutställningen 1949.

10.

I skrivelse den 9 augusti 1949 har *försvarets civilförvaltning* hemställt om bemyndigande att utan hinder av gällande bestämmelser avskrivna vissa i en vid skrivelsen fogad förteckning upptagna fordringar till ett sammanlagt belopp av 3 398 kronor 37 öre.

Ifrågavarande fordringar, avseende 711 ersättningsärenden, hava antingen icke kunnat indrivras på grund av svårighet att identifiera gäldenären eller

ock bedömts vara till beloppen så ringa, att indrivningskostnaderna icke skulle stå i rimlig proportion till fordringsbeloppen, vilka variera mellan 25 öre och 70 kronor och i allmänhet avse förkommen materiel.

Statskontoret och riksräkenskapsverket ha tillstyrkt att ifrågavarande fordringar avskrivs samt förordat, att riksdagens bemyndigande härtill utverkas.

Departementschefen.

Gällande avskrivningsregler medgiva icke avskrivning av fordringar, varom här är fråga, utan att ytterligare tidskrävande och kostsamma åtgärder i syfte att indriva fordringarna först vidtagits utan resultat. Icke heller kan åt Kungl. Maj:t budgetårsvis lämnat bemyndigande att avgöra frågor om avstående av fordringsrätt anses omfatta dessa ärenden. Jag får emellertid erinra om att riksdagens revisorer i olika sammanhang (senast i berättelsen om den år 1948 verkställda granskningen, § 7) framhållit angelägenheten av att omarbetning av avskrivningsreglerna kommer till stånd och i anslutning därtill bland annat uttalat såsom lämpligt att, i avbidan därå, försvarets civilförvaltning borde erhålla bemyndigande att avskrika vissa i berättelsen berörda bagatellärenden inom försvarets verksamhetsområde. Civilförvaltningens nu förevarande framställning omfattar dylika ärenden. Enligt min mening tala praktiska skäl för att civilförvaltningen lämnas medgivande att i samråd med det ämbetsverk, som med avseende å varje särskild fordran är att betrakta såsom huvudman, avskrika de i framställningen avsedda fordringarna.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva försvarets civilförvaltning att i samråd med vederbörande ämbetsverk, som med avseende å varje fordran är att betrakta som huvudman, utan hinder av gällande bestämmelser avskrika i civilförvaltningens framställning den 9 augusti 1949 avsedda fordringar till ett sammanlagt belopp av 3 398 kronor 37 öre.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1—10 hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ejnar Hertitz

Bilaga.

Förteckning över av Kungl. Maj:tt under år 1949 avgjorda, helt eller delvis bifallna ärenden angående befrielse från ersättnings-skyldighet.

Sökande	Grund för ersättnings-skyldighet	Av domstol utdömt belopp	Kungl. Maj:ts beslut	
			Dag	Beslutets innebörd
1	2	3	4	5
Värnpliktige U. W. R. Lundin	Förkommen pistol	150 kr.	28/1 49	Befrielse mot inbetalning av 50 kr.
Värnpliktige E. S. Olsson	Vid framförande av kronan tillhörig bil uppkomna skador	970 kr.	"	Befrielse mot inbetalning av 100 kr.
Furiren N. S. Larsson	Vid framförande av kronan tillhörig bil uppkomna skador	1 570 kr. 50 öre	"	Befrielse mot inbetalning av 200 kr.
F. d. landstormslöjtnanten H. Andersson	Skada å en av krigsmakten förhyrd präm och hyra av prämen	3 190 kr.	"	Befrielse mot inbetalning av 200 kr.
F. d. furiren vid Roslagens flygflottilj P. Ersson	Skador å två kronan tillhöriga flygplan	1 224 kr. 38 öre jämte 5 % ränta	"	Hel befrielse
Furiren K. G. E. Werner	Förkommen tyg- och intendenturmateriel	471 kr. 20 öre	4/2 49	Befrielse mot inbetalning av 50 kr.
F. d. landstormsfänriken E. O. L. Holmquist	Förkommen intendenturmateriel	1 101 kr. 79 öre	"	Befrielse mot inbetalning av 100 kr.
Underofficieren av 2:a graden i flottans reserv G. V. Magnusson	Brist i en fartygskassa m. m.	1 587 kr. 12 öre jämte 5 % ränta	"	Befrielse mot inbetalning av 500 kr.
F. d. expeditionsförståndaren T. E. Stenman	Förkommen intendenturmateriel	358 kr. 38 öre	"	Befrielse mot inbetalning av 50 kr.
Värnpliktige A. Håkansson	Skada å bilmotor (sönderfruset motorblock)	190 kr.	"	Befrielse mot inbetalning av 50 kr.
Kaptenen i luftvärnets reserv greve J. M. Hamilton	Från marketenterikassa förskingrade medel och förkommen intendenturmateriel	1 545 kr. 29 öre delvis solidariskt med andra personer)	8/4 49	Hel befrielse
Kaptenen vid Bodens artilleriregemente N. A. Nordström	Förskingrade förskottsmedel	3 156 kr. 70 öre jämte 5 % ränta solidariskt med annan person)	"	Hel befrielse
Kaptenen vid flottan P. O. Jönsson	Förskingrade medel	1 200 kr. jämte 5 % ränta (solidariskt med annan person)	"	Befrielse mot inbetalning av 100 kr.
Värnpliktige K. G. V. Jansson-Osth	Från kronans för-råd olovligen tillgripnen materiel	960 kr. (solidariskt med tre andra personer; inbetalat 175 kr.)	"	Befrielse från återstoden.

Sökande	Grund för ersättningskyldighet	Av domstol utdömt belopp	Kungl. Maj:ts beslut	
			Dag	Beslutets innebörd
1	2	3	4	5
Värnpliktige E. Å. Claesson	Tältbrand	1 612 kr.	8/4 49	Befrielse mot inbetalning av 200 kr.
Fanjunkaren vid pansartrupperna T. Palm	Skada å bilmotor (sönderfruset motorblock)	905 kr. jämte 5 % ränta	10/6 49	Befrielse mot inbetalning av 50 kr.
F. d. förrådsarbetaren E. H. E. Petersson	Skada å bilmotor (sönderfruset motorblock)	1 767 kr. 40 öre jämte 5 % ränta	"	Befrielse mot inbetalning av 50 kr.
Värnpliktige underofficern av 2:a graden O. G. Wisén	Förkommen intendenturmateriel	164 kr. 78 öre	"	Befrielse mot inbetalning av 50 kr.
Majoren i underhållstruppernas reserv L. D. Norling och kaptenen vid intendenturkåren J. S. Lindberg	Förskingrade förskottsmedel	4 311 kr. 59 öre jämte 5 % ränta (solidariskt ansvar)	"	Befrielse mot inbetalning av 600 kr.
Förrådsmännen vid arméns jägarskola J. A. Westerlund och J. R. E. Enberg	Skador å en kronan tillhörig traktor	2 000 kr. jämte 5 % ränta (solidariskt ansvar)	20/8 49	Westerlund: befrielse mot inbetalning av 150 kr., Enberg: befrielse mot inbetalning av 50 kr.
Vicekorpralen vid Skaraborgs flygflottilj H. R. Karlsson	Skador å två kronan tillhöriga flygplan	1 500 kr.	16/12 49	Befrielse mot inbetalning av 500 kr.
Fanjunkaren i Bohusläns regementes reserv A. W. Norlin	30 förkomna kompasser jämte fodral	639 kr.	"	Befrielse mot inbetalning av 100 kr.
Förmannen B. A. H. Lissåker	Tre förkomna radiomottagare	438 kr.	"	Befrielse i den mån inbetalning icke redan skett